

SOCIALPÆDAGOGERNE

Socialpædagogernes indspil til de sociale 2020-mål

3	FORORD
	DET SOCIALE 2020-MÅL:
5	VOLDSRAMTE KVINDER
9	BØRN OG UNGE; UNDERVISNING
13	BØRN OG UNGE; SAMMENBRUD I ANBRINGELSE
16	BØRN OG UNGE; KRIMINALITET BLANDT UDSATTE UNGE
20	STØRRE EFFEKT AF STOFMISBRUGSBEHANDLINGEN OG FÆRRE NARKORELATEREDE DØDSFALD
25	PSYKIATRIEN
29	HJEMLØSHED

Ambitiøse sociale 2020-mål kan realiseres med socialpædagogisk indsats

De sociale 2020-mål udgør et paradigmeskift i socialpolitikken. Målene lægger op til, at der arbejdes langsigtet, systematisk og forskningsbaseret med konkrete målsætninger på det sociale område til gavn for det enkelte menneske. Det er en positiv og ambitiøs nyskabelse. For Socialpædagogerne er det helt afgørende, at målsætningerne er funderet i et grundlæggende etisk, humanistisk og solidarisk menneskesyn.

Formålet må altid være at forbedre udsatte menneskers livskvalitet og samtidig flytte mennesker fra passivitet til meningsfuld aktivitet og inklusion i den udstrækning, det lader sig gøre.

I lyset af tillidsreformen og den fælles forståelse mellem regering, kommuner og fagbevægelse om, at der er brug for en ny styringsmodel for den offentlige sektor, bør målene nås gennem et stærkt samarbejde. Et samarbejde, der bygger på tillid, innovation, dialog, inddragelse af borgeren og velbegrundet dokumentation.

Socialpædagogerne mener, det er oplagt at kvalificere og realisere de sociale 2020-mål gennem en firepartsaftale på både nationalt og kommunalt niveau. Aftalen bør inddrage de fire parter: regering, kommunerne, de faglige organisationer og brugerorganisationerne, og samtidig sikre en løbende monitorering af, hvordan det går med at nå de enkelte mål.

For at nå målsætningerne er det helt afgørende, at der kommer et større fokus på den tidlige og forebyg-

gende indsats. Derfor foreslår Socialpædagogerne, at der etableres en social investeringsfond. En fond, hvor kommunerne kan søge om midler til konkrete indsatser, der forebygger sociale problemer og medvirker til, at målsætningerne nås.

Samtidig er det centralt, at der forskningsmæssigt sættes ind i forhold til at levere evidens for metoder og redskaber inden for socialpædagogikken, så vi som samfund bliver klogere på, hvad der virker og hvad der ikke virker i den socialpædagogiske indsats.

Helt konkret har vi foreslået et nationalt forskningsprogram for det socialpædagogiske arbejdsområde, så vi kan sikre, at den massive sociale indsats, der skal til, hvis de ambitiøse mål skal indfries i 2020, står på solid viden fra praksis og forskning.

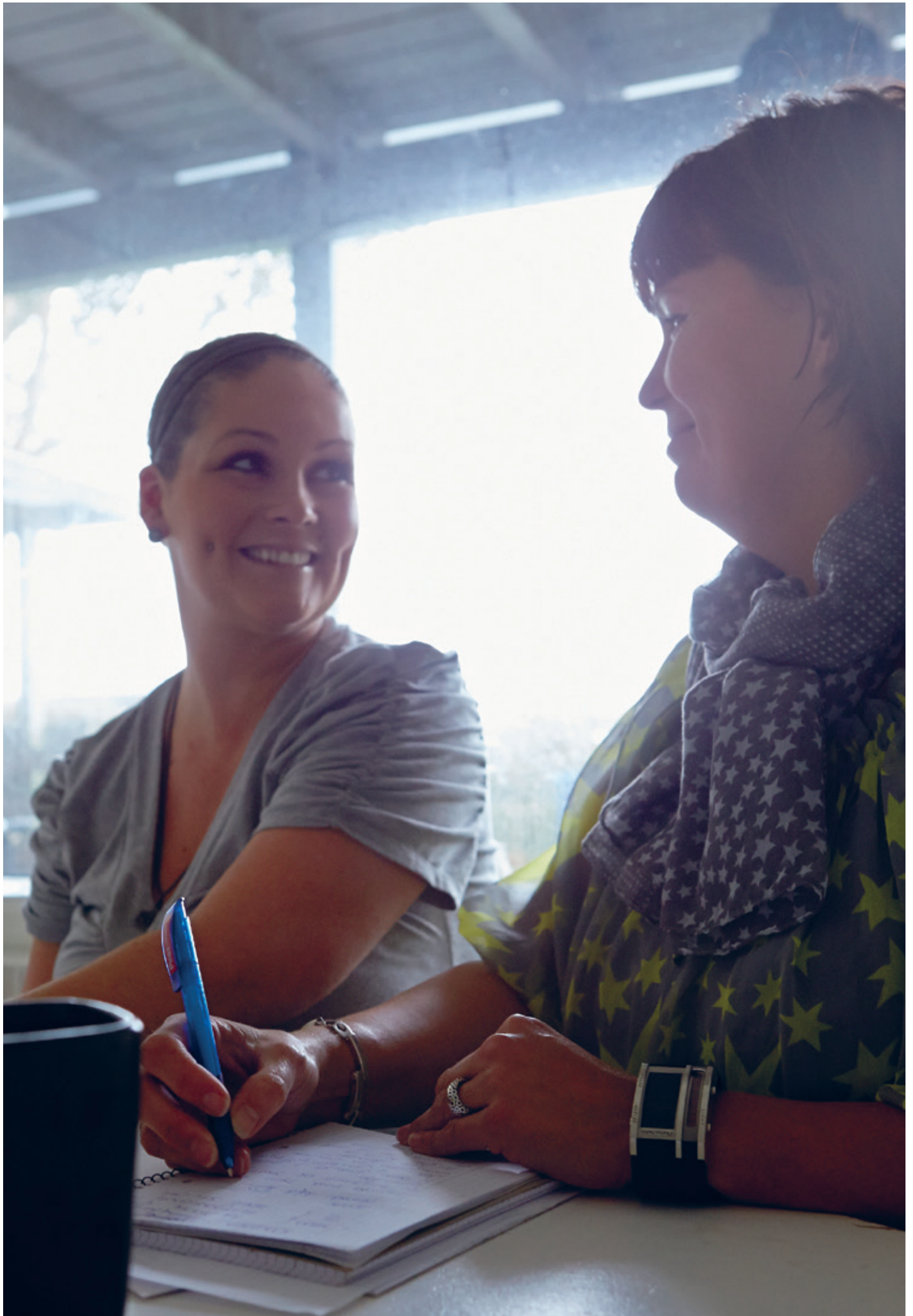
På de følgende sider vil Socialpædagogerne pege på, hvordan socialpædagogiske indsatser helt konkret kan bidrage til, at vi som samfund realiserer de opstillede mål. Socialpædagogernes indspil til de sociale 2020-mål anvender ens systematik og form for hvert af de formulerede mål. Forsknings- og erfaringsperspektiver i kombination med grunddata om temaet danner grundlag for de specifikke anbefalinger.

Vi ser frem til at deltage og arbejde sammen med borgere, politikere, forskere, ledere, pårørende og andre faggrupper for at højne og udvikle kvaliteten i den sociale indsats i Danmark.

Benny Andersen

Forbundsformand, Socialpædagogerne

August 2014

DET SOCIALE 2020-MÅL:

Voldsramte kvinder

I 2020 skal andelen af kvinder på kvindekrisecentre, der har behov for mere end ét ophold, reduceres med mindst 30 %. Det svarer til en andel på højst 25 %.

Regeringen vil sætte fokus på kommunernes muligheder for at give voldsramte kvinder på kvindekrisecentre en sammenhængende og rehabiliterende hjælp, der skaber grundlaget for en god og tryk overgang til et liv i egen bolig. Det er en del af en samlet indsats for bekæmpelse af vold i familien og nære relationer, som igangsættes med en handleplan i 2014. Indsatsen omfatter også mænd.

FORSKNING OG ERFARINGER

KVANTITATIV FORSKNING:

I et samarbejde mellem LOKK og Socialstyrelsen indsamles årligt oplysninger om de kvinder og børn, der har haft ophold på landets i alt 43 krisecentre, der yder støtte til kvinder, som har været udsat for vold samt deres eventuelle børn. De seneste tal fra 2012 viser følgende:

- Hvert år bliver omkring 28.000 kvinder udsat for vold i nære relationer, og cirka 22.000 børn lever med vold i familien.
- I 2012 fraflyttede i alt 1.982 kvinder et krisecenter. Sammenlignet med 2011 er der sket et fald på 6 % i antallet af kvinder, som har haft ophold på et krisecenter.
- Antallet af kvinderne på krisecenter med medfølgende børn er 48 %, mens 5 % har børn, som befinder sig andetsteds.
- Kvinderne har et lavere uddannelsesniveau og dårligere forbindelse til arbejdsmarkedet end andelen af kvinder i befolkningen som helhed. 50 % har grundskolen som højest fuldførte uddannelse mod 23 % i den samlede befolkning. 64 % er uden for arbejdsmarkedet mod 34 % af kvinder i den samlede befolkning.

- Kvinder med medfølgende børn er i mindre grad beskæftigede end kvinder uden medfølgende børn.
- Der er en variation i intensiteten og varighed af den fysiske vold – kvinder med medfølgende børn har i de fleste tilfælde været udsat for en mindre grad af fysisk vold og i en kortere periode end kvinder uden medfølgende børn.
- Kvinder uden medfølgende børn flytter oftere til en anden kommune efter opholdet i stedet for tilbage til voldsudøveren.
- 27 % modtager psykologsamtaler i forbindelse med deres ophold på krisecenter. Det er særligt kvinder, som er født med eller har fået dansk statsborgerskab, har et højere uddannelsesniveau end grundskolen og er under 35 år. Hvorvidt kvinderne har børn eller ej spiller ikke ind.
- Der er sket en stigning i andelen af mødre til børn, som får tilbud om psykologhjælp til deres barn.

(KILDE: LOKK ÅRSRAPPORT 2012)

KVALITATIV FORSKNING VISER:

I satspuljeforliget fra 2007 blev der afsat midler over fire år til at styrke indsatsen gennem et større og sammenhængende initiativ. Formålet var at kvalificere indsatsen over for kvinder og børn i voldsramte familier, både i opsporing, behandling, i udslusningen og efterværnet fra krisecentre. Projektet omfatter en række initiativer, som er evalueret af Rambøll for Socialstyrelsen i 2011.

- Evalueringen viser, at 85 % af kvinderne og 66 % af børnene har en positiv udvikling i trivsel gennem deltagelsen i projektet
- Børnene har opnået en positiv udvikling og der ses en nedgang i antallet af børn, der dels giver udtryk for, at volden er deres egen skyld, og dels påtager sig et for stort voksenansvar. Evalueringen viser dog også mere blandede resultater i forhold til reduktionen af følgevirkninger af volden
- Moderens varetagelse af forælderollen forbedres. 45 % blev i stand til at sætte konsekvente grænser, og 12 % blev i høj eller meget høj grad i stand til at varetage den daglige omsorg for barnet
- Der er sket et markant fald i andelen af kvinder og børn, der er udsat for eller oplever vold i familien, og samtidigt er 70 % af de kvinder, der ved før-målingen boede sammen med voldsudøveren, flyttet fra ham gennem projektperioden

Projektets målsætninger om at øge trivsel hos de deltagende kvinder og børn og reducere antallet, som lever med vold i familien, blev således opnået, men målsætningen om en helhedsorienteret og løsningsorienteret indsats blev kun delvist realiseret. Der er fortsat behov for fokus på kvindernes tilknytning til uddannelse og beskæftigelse og på børnenes tilknytning til dagtilbud og skole.

På tværs af indsatserne tegner sig et billede af, at der ofte er tale om familier med meget sammensatte problemstillinger og uforudsigelige problemmønstre. Dette kan betyde, at de forskellige indsatser skal ses som en initialindsats, der skal skabe fundament for videreudvikling og behandling, der baner vejen for mere langsigtede resultater. Samtidigt er der tegn på, at det er nødvendigt at arbejde med både barnet og dettes netværk, herunder at sikre stabilitet omkring kvinden og barnet for at sikre barnets udbytte af behandlingen. Der er stadig behov for et fokus på langsigtede, koordinerede og helhedsorienterede indsatser for såvel kvinder som børn.

(KILDE: DANNER- EN BEDRE SOCIAL ARV. RAMBØLL FOR SERVICESTYRELSEN: 2011, STØTTE OG BEHANDLING TIL KVINDER OG BØRN I VOLDSRAMTE FAMILIER. RAMBØLL FOR SERVICESTYRELSEN: 2011).

ERFARINGER FRA PRAKSIS VISER:

Socialpædagoger varetager en væsentlig del af den sociale indsats, der ydes på landets krisecentre. Erfaringerne fra praksis viser, at et målrettet arbejde for at sikre og kvalificere indsatsen over for kvinder og børn i voldsramte familier, både i opsporing, behandling, i udslusningen og i efterværn, fører til bedre trivsel for både kvinder og børn, og sænker antallet, der vender tilbage til voldsudøveren.

I praksis drejer det sig om forskellige sociale indsatser – opkvalificering af den psykologfaglige indsats, styrkelse af forældre-barn relationen, styrkelse af netværk og støtte til koordinering af samarbejde mellem kvinder og børn, krisecentre og andre sociale myndigheder, herunder særligt kommunen. Arbejdet med voldsramte kvinder og børn beror i høj grad på sociale indsatser, som ofte varetages af socialpædagogiske medarbejdergrupper.

Det er derfor afgørende fortsat at sikre og styrke den sociale indsats, som finder sted på landets krisecentre ved at sikre muligheder for, at medarbejderne kan yde en tilfredsstillende indsats i overensstemmelse med den enkeltes behov. Det er dog ikke nok i sig selv. Det kræver samtidig, at samarbejdet mellem landets krisecentre og andre sociale indsatser styrkes og gøres mere fleksibelt for at sikre, at indsatsen får positiv effekt på den lange bane.

Hvad skal der til for at nå målene?

Der foreligger allerede nu dokumentation for, at en styrkelse af indsatsen i forhold til opsporing, behandling, udslusning og efterværn har en særdeles positiv effekt. De socialpædagogiske tilgange der udbydes i praksis, anvender netop dokumenteret viden og erfaringer. De positive erfaringer bør derfor udbredes til alle landets 43 krisecentre, og til landets 98 kommuner. For at realisere regeringens mål for voldsramte kvinder skal ressourcerne bruges i praksis, der er brug for vidensbaseret handling samt justering og kvalificering af indsatsen.

FLERE SKAL HAVE PSYKOLOGHJÆLP – OGSÅ DE DÅRLIGST STILLEDE

Erfaringen viser, at en psykologfaglig indsats har en positiv effekt, og det bør derfor udbredes til langt flere end i dag, hvor kun 27 % af kvinderne modtager psykologsamtaler i forbindelse med deres ophold. De 27 % er særligt kvinder under 35 år med dansk statsborgerskab og med højere uddannelsesniveau end grundskolen. Der er som bekendt en sammenhæng imellem lavt uddannelsesniveau, manglende beskæftigelse og forekomsten af andre sociale problemer, og kvinder med anden etnisk baggrund er ofte mere udsatte end befolkningen som helhed.

Meget tyder således på, at de mest udsatte på landets krisecentre samtidig er dem, der sjældent modtager psykologhjælp i forbindelse med deres ophold. Der er derfor behov for en målrettet indsats for, at flere, og særligt de mest udsatte, modtager psykologhjælp fremadrettet.

EN FLERSTRENGET INDSATS MED FOKUS PÅ KVINDERNES GENERELLE LIVSSITUATION

Kvinderne på landets krisecentre har ofte komplekse og sammensatte problemer, der skal tænkes ind i indsatsen mod volden. Indsatsen i forhold til voldsproblematikken skal således også have fokus på at forbedre den samlede livssituation.

Den socialpædagogiske tilgang, hvor blikket på "det hele menneske" er afgørende for forbedringer på området. Det er evident, at den enkelte kvindes totale livssituation har afgørende betydning for hendes problemstilling såvel som for hendes tilbagevenden til et selvstændigt liv uden kriser.

Det kræver en helhedsorienteret, koordineret og langsigtet indsats med fokus på personlig trivsel, styrkelse af relationer og netværk, stabilisering af økonomi og boligsituation, samt uddannelse og beskæftigelse i den udstrækning, der er motivation for dette. Der skal ikke stilles krav om uddannelses- og beskæftigelsesrettede aktiviteter på landets krisecentre, men såfremt den enkelte er motiveret for dette, skal støtte og vejledning være tilgængelig.

ALLE SKAL HAVE TILBUD OM EFTERVÆRN

En helhedsorienteret, koordineret og langsigtet indsats drejer sig dels om behandling på krisecentrene og dels om opsporing, udslusning og efterværn. Opsporing er selvsagt forbundet med den udfordring, at en forebyggende indsats kommer for sent, når kvinderne allerede er på krisecentrene, men indsatsen i forhold til udslusning og efterværn kan og bør styrkes.

Som det fremgår af regeringens mål for børn og unge er det afgørende at sikre de bedst mulige overgange. På samme måde forholder det sig for andre i en udsat position, og voldsramte kvinder har ligeledes behov for støtte under udslusning samt tilbud om efterværn.

Det skal samtidig sikres, at de involverede børn får den indsats, de har behov for i forhold til såvel kortsigtede som langsigtede konsekvenser af volden. Det er helt afgørende for at nedbringe antallet af kvinder, der har behov for mere end et ophold på krisecenter og for at modvirke, at voldsproblematikkerne går i arv til børnene.

DET SOCIALE 2020-MÅL:

Børn og unge; undervisning

Mindst 50 % af udsatte børn og unge skal som 25-årige have en ungdomsuddannelse

De udsatte børns faglige niveau i læsning og matematik skal forbedres

**Andelen af 15-17-årige udsatte unge, der begår kriminalitet og får en fældende strafferetlig afgørelse, skal falde med mindst 25 %.
Det svarer til en andel på højst 9 %.**

*Målsætningen: "Andelen af anbringelser, der bryder sammen, skal falde med mindst 30 %.
Det svarer til, at andelen af sammenbrud højst må udgøre 4 %", adresseres særskilt.*

FORSKNING OG ERFARINGER

KVANTITATIV FORSKNING:

- Børn, hvis skoleforløb mislykkes tidligt, er en fremtidig højrisikogruppe uanset socioøkonomisk baggrund.
- Mislykket skolegang synes at være den stærkeste risikofaktor for anbragte børns udvikling efter skoleårene.
- Alt tyder på, at tidlige nederlag i skolen spiller en stor rolle.
- Skolepræstation er en variabel/kausal risikofaktor, vi kan påvirke (i modsætning til for eksempel gener og tidlige barndomsoplevelser).
- Hvis man ønsker at forbedre anbragte børns fremtidsudsigter, er man nødt til at hjælpe dem til at klare sig bedre i skolen.
- IKKE 'at klare sig dårligt i skolen' er det eneste, der er konsekvent forbundet med positive resultater.

KILDE: BO VINNERLJUNG, SVENSK PROFESSOR

På denne baggrund er det oplagt at **prioritere elementet skolegang** højt i forbindelse med anbragte børn og unge, uanset om der er tale om døgninstitution, er opholdssteder eller familiepleje eller børn og unge, der arbejdes socialpædagogisk med via ambulant behandling. Derfor kunne en forløbsbeskrivelse indeholde:

1. Gentage vellykkede forsøg – og evaluere (eksempelvis Paired Reading).
2. Pædagogisk/skolepsykologisk vurdering af alle anbragte børn (ved anbringelsens start eller et år efter skolestart).
3. Systematisk støtte til børnenes skolearbejde.

Primær målsætning: at reducere antallet af børn, hvis skoleforløb mislykkes tidligt, da det er her indsatsen har den største effekt.

Ved at indføre denne optik på anbragte børns skolegang som ekstra betydningsfuld, er der forskningsmæssig grund til at tro, at kvaliteten i indsatsen højes.

KVALITATIV FORSKNING VISER:

Vi skal turde at have faglige ambitioner på de interne skolebørns vegne, ved at udbyde højt kvalificeret undervisning i fuld fagrække og med tydelig retning mod almen-uddannelsessystemet.

Udvikle solide overgangssystemer, der kan tilpasses den enkelte elev. Overgangssystemer, der sikrer de interne skolebørns inklusion og trivsel i almen-uddannelsessystemet.

Større sammenhæng mellem behandlings- og skoleindsats. Større vægt på skole- og læringsperspektiver i § 50-undersøgelser og handleplaner. Sikre stabile anbringelser, undgå skift og sammenbrud.

Anlægge et mestringsperspektiv – fokus på, hvad de unge skal tilegne sig for at kunne honorere samfundets og egne mål.

De støttende voksnes skolefaglige evner har stor betydning for muligheden for at støtte den enkelte unge, dertil spejlingseffekt. Mentor-ordning.

(KILDE: BRYDERUP, INGE M.F.L.. TIDLIGERE ANBRAGTE UNGES SKOLEGANG. 2012. FORLAGET KLIM)

ERFARINGER FRA PRAKSIS VISER:

De socialpædagogiske praksisfelter har årtiers erfaringer med opgaven – undervisning/læring i forhold til anbragte børn og unge samt inklusion i almen-systemer (fx folkeskole).

Der er grundige erfaringer fra området – det er muligt at måle på objektive parametre, for dermed at udvælge best-practice-tilbud, der kan vise vejen for andre. Objektive parametre kunne være:

- Procentdel af elever i folkeskole.
- Procentdel af elever, der færdiggør folkeskole ved for eksempel 17 års alderen.
- Procentdel af elever, der har gennemført en ungdomsuddannelse ved for eksempel 25 års alderen.
- Procentdel, der dømmes for kriminalitet i en alder af 15-17 år.

Udarbejdes denne undersøgelse vil den kunne pege på udslagsgivne parametre, der fordrer vellykket skolegang.

Hvad skal der til for at nå målene?

For børn og unge med særlige udfordringer kræves, med udgangspunkt i mestringsperspektivet, en tidlig helhedsorienteret indsats med ekstra fokus på læring og indlæringskompetencer, da der er evidens for, at dette er det vigtigste påvirkelige parameter for at klare sig godt senere i livet. Det kræver for eksempel:

- Tidlig opsporing i det kommunale system gennem samarbejde mellem fx sundhedsplejen, daginstitutioner, skoler.
- Førskole-fokus på 'kundskaber' – et mestringsperspektiv på skolestart - så der opbygges lærings- og indlæringskompetencer.
- Skole- og læringsfokus i udredning, handleplaner og behandlingsplaner.
- Sammenhæng mellem og koordination af den socialpædagogiske indsats og skoleindsatsen. For anbragte børn og unge betyder det også en tæt kobling mellem skole, anbringelsessted og biologisk hjem.
- Tilbud om særlig skolestøtte til udsatte børn og unge, herunder anbragte børn og unge særligt familiepleje-anbragte børn og unge.
- Målrettet indsats gennem vidensbaserede redskaber og metoder som eksempelvis 'Paired reading' og 'Letterbox Club UK'.
- Skoletilbud til alle børn og unge. Der skal være fokus på, at anbragte børn og unge også skal have et kontinuerligt skoleforløb.
- Høje faglige og uddannelsesmæssige ambitioner på anbragte børn og unges vegne, således at de faglige ambitioner vægtes lige så højt som udvikling af de relationelle kompetencer.
- Højt kvalificerede læringsmiljøer på interne skoler, hvor der tilbydes fuld fagrække.
- Solide overgangssystemer ved både planlagte og uplanlagte skift, når det enkelte barn eller ung skifter fra intern skole til almindelig folkeskole, fra folkeskole til ungdomsuddannelse eller forlader en sikret institution. I overgangsfaserne er børn og unge særligt sårbare og har derfor brug for ekstra støtte.
- Et godt efterværn, når den anbragte unge bliver 18 år og skal stå på egne ben. Efterværnet har en meget vigtig funktion i forhold til fastholdelse af uddannelses- og arbejdsmarkedstilknytning. Efterværnet skal guide den unge videre i livet.
- Udbredelse af ordningerne med motivationsvejledere og mentorer, der på landets ungdomsuddannelser arbejder med fastholdelse med særlig fokus på udsatte unge.

Endvidere er et helhedsorienteret og videnbaseret fokus på risikofaktorer/risikoadfærd og ressourcefaktorer/adfærd formålstjenligt, hvis målet om reduktion af ungdomskriminalitet vil adresseres effektivt.

DET SOCIALE 2020-MÅL:

Børn og unge; sammenbrud i anbringelser

På børne- og ungeområdet er der opstillet flere 2020-mål.

Målsætningerne om uddannelse og kriminalitet er behandlet selvstændigt.

Nærværende dokument behandler målsætningen om sammenbrud i anbringelser.

Regeringens målsætning på området:

Andelen af anbringelser, der bryder sammen, skal falde med mindst 30 %.

Det svarer til, at andelen af sammenbrud højst må udgøre 4 %.

Regeringen vil sætte som mål at nedbringe andelen af sammenbrud i anbringelser i det enkelte år.

Andelen af sammenbrud i forhold til det samlede antal anbringelser var i 2011 på 5,7 %.

I opstillingen af målsætningen forstås et sammenbrud i anbringelsen, som når barnet selv forlader anbringelsesstedet, eller hvis anbringelsesstedet giver op over for barnet.

STATISTIK, FORSKNING OG ERFARINGER

FORSKNING OG STATISTIK:

SFI's undersøgelse fra 2006/2010 om sammenbrud i anbringelser er ofte anvendt som kilde i forbindelse med temaet om sammenbrud i anbringelser – således også i forbindelse med regeringens 2020-mål. Undersøgelsen anvender et såvel kvantitativt som kvalitativt undersøgelsesdesign for at belyse de svære sammenhænge, der gør sig gældende.

Det er i denne sammenhæng væsentligt, at netop denne undersøgelse har mødt en del kritik på sin vej af andre danske forskere, men også tvivl og refleksion fra forfatterne selv, for eksempel Turf Böcker Jakobsen.

I en mere nutidig 2013-analyse har Turf Böcker Jakobsen genlæst og analyseret interviewene med de unge fra 2010. Hans konklusion er, at der ofte ligger en række faktorer bag et brud: Komplicerede relationer til kammerater på anbringelsesstedet, komplicerede relationer til de voksne, der omgiver de unge, og et mønster, hvor den marginalisering og sociale udstødelse, der var en del af anbringelsesgrunden, reproduceres under anbringelsen.

Turf Böcker Jakobsen: "Perspektivet flytter sig, også inde i vores hoveder. Vi forskere skal lade være med kun at fokusere på statistiske sammenhænge og enkeltfaktorer, som for eksempel adfærdsproblemer hos de unge. Og vi skal også være selvkritiske på andre fronter. Allerede i 2010 burde vi for eksempel have sagt til os selv, at ordet 'sammenbrud' ikke var det rigtige. Vi så jo, at det langt fra altid var dårligt for den unge, når en anbringelse sluttede uplanlagt, og at det ofte var et symptom på andre problemstillinger."

(artikel af Kirsten Holm-Pertersten, oktober 2013)

Endvidere er det væsentligt at anføre, at definitionen af, hvad et sammenbrud er, ikke er det samme i SFI's og 2020-målenes terminologi.

- I regeringens opstilling af målsætningen forstås et sammenbrud i anbringelsen, som når **barnet** selv forlader anbringelsesstedet, eller hvis **anbringelsesstedet** giver op over for barnet.
- Ved **sammenbrud af en anbringelse** forstås SFI, at placeringen i døgnanbringelse af et barn eller en ung afsluttes uplanlagt på enten **barnets/den unges**, **forældrenes**, **anbringelsesstedets** eller **forvaltningens** foranledning.

*Forskning og statistik fortsat...***SFI-rapporten "Sammenbrud i anbringelser af unge" fra april 2010 viser bl.a., at:**

- 44 % af de unge oplever et eller flere sammenbrud i deres anbringelsesforløb.
- Sammenbruddene skyldes først og fremmest:
 - Skift af sagsbehandler.
 - Manglende økonomiske ressourcer i kommunen.
 - Brandslukning, at sagsbehandleren pga. få ressourcer ikke kan lægge tilstrækkelig tid og kræfter i arbejdet.
- De fleste teenagere anbringes i institutionslignende forhold. Den unges trivsel afhænger dermed i høj grad af, hvordan han/hun fungerer i gruppen af andre unge.
- Anbringelser afbrydes ofte af de årsager, som dannede grundlag for anbringelsen.
- Mange unge oplever ikke bæredygtige relationer til anbringelsessystemets voksne.
- De fleste sammenbrud sker i den første tid af en anbringelse.

NÆSTEN HALVDELEN OPLEVER ET ELLER FLERE SAMMENBRUD I ANBRINGELSESFORLØBET

Resultater fra spørgeskemaundersøgelsen viser, at 44 % af de unge oplever et eller flere sammenbrud under deres anbringelsesforløb. Omfanget svarer nogenlunde til, hvad der er blevet påvist i den internationale forskning, og de danske resultater adskiller sig således ikke hverken positivt eller negativt fra resultaterne i andre lande. Alligevel er der tale om høje tal, som betyder, at en ung, der anbringes, har næsten lige så høj sandsynlighed for sammenbrud som for stabilitet. Sammenbruddene sker for næsten to tredjedele af anbringelsernes vedkommende inden for 1 år.

(KILDE: [HTTP://WWW.SFI.DK/RESUMÉ_SAMMENBRUD_I_ANBRINGELSER_AF_UNGE-7466.ASPX](http://www.sfi.dk/RESUMÉ_SAMMENBRUD_I_ANBRINGELSER_AF_UNGE-7466.ASPX))

ERFARINGER

Socialpædagogernes Landsforbund har indgående erfaringer med vilkårene bag fænomenet, sammenbrud i anbringelser. Socialpædagogerne har mange tusinde medlemmer - socialpædagoger og familieplejere – der hver eneste dag arbejder for at skabe stabile og udviklende anbringelser for børn og unge, der, i en kortere eller længere periode, har brug det.

Der er Socialpædagogernes klare opfattelse, at der er et udviklingspotentiale i forhold til at nedbringe antallet af sammenbrud i anbringelser. En stor del af de sammenbrud vi oplever, er uhensigtsmæssige og ulykkelige, fordi de sker på baggrund af for dårlig viden om barnet, forkerte anbringelsesvalg eller ringe samarbejdsrelationer mellem systemer, professionelle, forældre og/eller barnet/den unge.

Det er dog også vigtigt at nævne, at ikke alle sammenbrud – eller brud – er uhensigtsmæssige eller mulige at undgå. Blot fordi det er uplanlagt, er det ikke sikkert, at det er dårligt for barnet.

En af de barrierer, som socialpædagoger og familieplejere oplever i hverdagen, der er en hindring for stabilitet og kvalitet i anbringelserne, er skiftende sagsbehandlere. Meget ofte opleves hyppige skift af sagsbehandler, nogle gange flere gange om året, hvilket resulterer i usikkerhed hos barnet og forældre, samt uheldige kursændringer i sagsforløbet. Dette er en alvorlig akilleshæl i forhold til kontinuiteten.

Det er ligeledes tydeligt for praktikere, at den case-load, som den enkelte sagsbehandler er ansvarlig for, i nogle tilfælde er med til at skabe ustabilitet og usikkerhed, simpelthen fordi sagsbehandleren ikke, i tilstrækkelig grad, kan følge op på sagen og barnets situation.

Socialpædagoger og familieplejere oplever sagsbehandlere, der ikke har den fornødne tid til at være i løbende kontakt med anbringelsessteder, børn og forældre. Omvendt har vi erfaring med sagsbehandlere, der administrerer betydeligt færre sager. Disse kan være i kontakt med "sagen" hver eller hver anden måned, hvilket sikrer en konstant opfølgning og gode vilkår for inddragelse og justering af indsatsen/handleplanen.

Hvad skal der til for at nå målene?

PARAMETRE MED EFFEKT:

Anbringelser af børn og unge er en superkompleks og krævende opgave. Der er utallige fysiske og menneskelige faktorer, der spiller ind på hver enkel sag, hvorfor det er uhyre svært at opstille sikre formler eller drejebøger for det rigtige forløb. Men ikke desto mindre tegner der sig et ganske klart billede på baggrund af forskning og erfaringer fra praksis igennem mere end 100 år om, hvilke faktorer og faser der skal prioriteres. Der er nogle grundvilkår, der skal være til stede, hvis målet er stabile anbringelser med høj kvalitet.

Stabile anbringelser sikres ved:

- Arbejdet med børne- eller ungesagen.
 - For at kunne tage den rette beslutning og dermed sikre det rette anbringelsesmatch, er det helt afgørende, at barnets sag er tilstrækkeligt belyst. Dette kræver en grundig udredning/undersøgelse af barnets behov og situation. § 50-undersøgelse er i nogle tilfælde det rette værktøj til opgaven. Det er dog vigtigt, at forældre, netværk og barnets perspektiv er taget alvorligt. Endvidere er skoleperspektivet et afgørende perspektiv at medtænke i forhold til en eventuel anbringelse, så det sikres, at også skoletilbuddet er det rigtige.
 - At familieplejere modtager relevant kompetencegivende uddannelse, der modsvarer kompleksitetsgraden af de opgaver, de varetager og løser.
 - At familieplejere støttes af et kvalificeret fagligt miljø i deres indsats med barnet/den unge, herunder at familieplejen støttes og hjælpes med samarbejdet med den unges familie og netværk, endvidere at familieplejen sikres den nødvendige og situationsbestemte aflastning i indsatsen med barnet/den unge.
 - Grundig og fagligt motiveret matchning. At valget af anbringelsessteder, som forskrevet i serviceloven, finder sted med større vægt på den unges bedste og mindre vægt på budgetbegrænsninger.
 - Der kan i højere grad end det er tilfældet i dag, dannes partnerskaber systemerne imellem i forhold til opgaver om udredning og matchning. Anbringende myndigheder og udførende led (institutioner og familieplejere) kan med fordel blive dygtigere til at samarbejde – da intentionen og målet er enslydende – skabe anbringelser

af højest mulige kvalitet, til gavn for barnet eller den unge.

- Anbringelsesstedet eller familieplejen.
 - At ansatte og ledelse har høje faglige kvalifikationer, kvalitetsstandarder og ambitioner.
 - At familieplejere udvælges, superviseres, har uddannelse eller uddannes i relation til den kompleksitet plejeopgaven fordrer.
 - At man udvikler anbringelsesmiljøer, der i højere grad er tilpasset de unges udfordringer. Herunder, at man ikke bortviser de unge af samme årsager, som de er anbragt for.
 - At man udvikler anbringelsesmiljøer, der i højere grad imødekommer de unges egne forventninger til anbringelsesstedet. Og at man derudover er i stand til at fastholde dem i fremtidsrettede uddannelsesforløb.
 - At man skaber forudsætningerne for relationsdannelse for unge, der er afhængige af bæredygtige relationer til voksne i deres udviklingsproces.
- Strukturelle vilkår.
 - Det er væsentligt, at der arbejdes vidensbaseret, samt at der dokumenteres løbende på udviklingen – i forhold til den enkelte sag, men også i forhold til anbringelsespraksis. Erfaringer og refleksioner er næring for den gode anbringelsespraksis. Ikke to situationer (børn) er ens, hvorfor det ikke er muligt at sætte arbejdet på en absolut formel – men det betyder ikke, at vi skal undlade at stræbe efter det ideelle forløb for det enkelte barn.

DET SOCIALE 2020-MÅL:

Børn og unge; Kriminalitet blandt udsatte unge

I 2020 er andelen af udsatte unge, der modtager en fældende strafferetlig afgørelse, faldet med mindst 25 %. Det svarer til en andel på højst 9 % i 2020

Knap 12 % unge mellem 15-17 år, der på et tidspunkt i livet har modtaget særlig støtte, havde i 2011 modtaget en fældende strafferetlig afgørelse. Til sammenligning var det kun tilfældet for 2 % af ikke-udsatte unge.

FORSKNINGEN OG ERFARINGER

KVANTITATIV FORSKNING:

- Ungdomskriminalitet er et udbredt fænomen i Danmark og i hele den vestlige verden sammenlignet med kriminalitet blandt andre aldersgrupper.
- De senere år er der sket et konstant fald i den kriminalitet, der begås af børn og unge mellem 10-18 år. Samlet set er der tale om et fald i mistanker og sigtelser på 21 % over perioden fra 2001-2011.
- Mest markant er faldet for de yngste, og fordelt på specifikke aldersgrupper, er de 17-årige den eneste gruppe, hvor der er sket en svag stigning de seneste år. Også for denne gruppe er der dog samlet set sket et fald i perioden fra 2001-2011.
- Kriminaliteten består hyppigst i vold og trusler, indbrud, butik-, brugs- og andre tyverier, røveri, hærværk eller andre ejendomsforbrydelser.
- Der er sket et fald indenfor de fleste kategorier siden 2001, men antallet af sigtelser for vold og trusler, røveri og andre ejendomsforbrydelser var i 2011 på samme niveau som i 2001. Målt i perioden fra 2006, hvor kriminalitet blandt børn og unge var på sit højeste, er der dog sket et fald indenfor alle kategorier.
- Ungdomskriminalitet begås hovedsageligt af drenge, og som oftest i grupper. Den typiske unge kriminelle er en dreng på 16-17 år, som er kendt af kommunen i forvejen, og som ofte har skole og/eller misbrugsproblemer.
- Forskellen mellem piger og drenges kriminalitetsfrekvens er blevet mindre, og i perioden fra 2001-2012 steg andelen af piger, der begår kriminalitet fra 16 % til 21 %. Den kriminalitet, som begås af piger, er dog ofte mildere, og drejer sig hyppigst om butikstyveri, mens drengene hyppigere begår indbrud og hærværk.
- Der er sket en øget polarisering mellem kriminelle og ikke-kriminelle unge. Den mindre gruppe unge, der begår kriminalitet, begår ofte kriminalitet flere gange, og den grove kriminalitet begås som oftest af socialt belastede unge.
- Der er sket en stigning i andelen af indsatte i fængslerne, som har været anbragt eller modtaget en særforanstaltning i løbet af deres barndom eller ungdom. I 1999 var det tilfældet for 21 % af de indsatte, mens andelen i 2011 var 35 %.
- Gruppen af 15-17-årige i kriminalforsorgens varetægt i 2011 havde en gennemsnitsalder på 16,8 år. 92,9 % var mænd og 7 % var kvinder. 70,8 % havde dansk tilknytning, mens 10,4 % er indvandrere og 18,8 % er efterkommere.

- Recidivprocenten er faldet en smule siden 2001. Det skyldes, at færre unge begår kriminalitet, og ikke at færre unge gentagende begår kriminalitet

(KRIMINALFORSORGEN: 2013. JUSTITSMINISTERIET: 2012. SFI: 2013. SOCIALSTYRELSEN: 2012. BRYDERUP: 2010. BALVIG: 2012)

KVALITATIV FORSKNING VISER:

Kriminalitet i den vestlige verden er i vid udstrækning et ungdomsfænomen, og unge (15-24-årige) er tre gange så hyppigt repræsenteret i det strafferetslige system, som befolkningen som helhed. De seneste 20-30 år er der dog sket et fald i antallet af unge, som begår kriminalitet, og i dag er kriminaliteten koncentreret blandt færre unge end tidligere. Samtidigt er kriminalitetens art blevet grovere, og den begås i stigende grad af en lille gruppe belastede unge, der kommer fra meget ressourcetsvage familier.

Over de senere år er der sket en øget polarisering blandt unge i Danmark, og det er ligeledes tilfældet på dette område. Et stigende antal unge modtager kontanthjælp, der er stadigt flere unge hjemløse, stadigt flere unge i misbrugsbehandling, og de unge, som begår kriminalitet, kæmper i stigende grad med komplekse og sammensatte problemstillinger. Mens ressourcestærke unge er blevet stadigt mere lovlydige, er de unge kriminelle blevet mere belastede.

Kvalitativ forskning peger på, at oplevelsen af tilhørsforhold og anerkendelse har stor betydning for unges veje ind og ud af kriminalitet. De unge lægger vægt på sociale fællesskaber og identitet som motiverende i forhold til at begå kriminalitet og til at ophøre med det igen. Mange oplever kriminalitetsmiljøet som et sted, hvor deres selvværd styrkes, og følelsen af tilhørsforhold øges. Tilværelsen opleves som mere meningsfuld, og mange oplever et øget livsindhold gennem den anerkendelse og respekt, de møder i det fællesskab. Mange beskriver oplevelser med sejre fremfor nederlag, hvilket står i modsætning til erfaringer, som mange unge bærer med sig fra opvækst og skolegang. Gennemgående er desuden en hyppig forekomst af institutionserfaringer, mange har oplevet brud og mangel på opmærksomhed i barndommen, ligesom mange har erfaringer med vold og stoffer. Kriminaliteten er således en del af en række andre komplekse og sammensatte problemstillinger.

En nyere kortlægning viser, at næsten halvdelen af indsatserne ikke har nogen målbar effekt. De indsatser, som har en positiv effekt, er indsatser, der ind-

drager familien, fokuserer på flere aspekter af den unges liv og varer minimum 4-6 måneder. Dermed er der evidens for, at det kræver helhedsorienterede og langsigtede indsatser, hvis arbejdet med unge kriminelle skal have positiv målbar effekt.

Regeringen har fokus på familierettede indsatser i deres mål for at nedbringe kriminalitet blandt udsatte unge frem mod 2020, blandt andet med fokus på forældrenes ansvar. Det er der god grund til, da indsatser, der inddrager familien, ofte har en positiv effekt, men det er dog afgørende at tage højde for, at en del af målgruppen ikke har familie at trække på, eller har familierelationer, der er belastet i en grad, at der ikke er støtte at hente. I de tilfælde er det særligt afgørende, at ressourcerne prioriteres sådan, at der arbejdes målrettet for at skabe en stabil tilværelse for den enkelte unge, fremfor at ansvarliggøre forældre, der ikke har de fornødne ressourcer til at støtte den unge i videre forløb. I de tilfælde er det et offentligt ansvar at træde til.

Undersøgelser viser, at langsigtede indsatser virker, mens de kortsigtede ikke har nogen målbar effekt. Derfor er det afgørende at have et langsigtet fokus i koordineringen af indsatser for unge, som er kriminelle eller er i risiko for at blive det. Her indebærer de unges alder en særlig udfordring, da de i mange tilfælde bliver 18 år midt i et forløb og dermed overgår til en anden myndighed. Det betyder alt for ofte, at der ikke følges op på unge, der har været i forbindelse med kriminalforsorgen før de blev 18 år, og således ikke tilbydes de langsigtede og koordinerede indsatser, der er evidens for virker (Socialstyrelsen: 2012. SFI: 2013).

ERFARINGER FRA PRAKSIS VISER:

Erfaringer fra socialpædagogisk praksis viser, at arbejdet med og mod ungdomskriminalitet, kræver helhedsorienterede og langsigtede indsatser, der tager højde for den unges baggrund og den samlede livssituation. Kriminalitetsproblemer kan ikke løses udelukkende med straf, men kræver socialpædagogiske indsatser på flere niveauer med fokus på såvel individ, familie, netværk, skole, lokalsamfund og andet. Desværre oplever socialpædagoger alt for ofte, at det er meget svært i praksis at skabe koordinerede og langsigtede indsatser på grund af manglende koordinering mellem forvaltninger og systemer, der modarbejder hinanden. Det betyder, at alt for mange unge ikke får den indsats, de har behov for.

Når gruppen af unge, som begår kriminalitet, er blevet stadigt mere udsatte, understreger det vigtigheden af at arbejde helhedsorienteret med den enkelte. Mange kriminelle og kriminalitetstruede unge, som socialpædagoger møder i praksis, har behov for omfattende og massive indsatser for at bringe de unge på rette spor. Samtidigt er der behov for at sætte ind langt tidligere, før de unge i første omgang bliver involveret i kriminelle aktiviteter. Det kræver, at der tages ordentlig hånd om de unge, der har behov for sociale indsatser i løbet af deres opvækst, og det kræver, at de unge oplever en skolegang, hvor der er overskud til også at håndtere de sociale problemer, der kan gøre sig gældende allerede i den tidlige barndom.

Mange unge kommer fra en baggrund, hvor der ikke er ressourcer til at skabe en positiv udvikling fremadrettet, og der er derfor i særlig grad behov for at tilrettelægge langsigtede forløb, der arbejder målrettet med at sikre en stabil tilværelse for den unge fremadrettet. Her oplever socialpædagoger desværre ofte strukturelle udfordringer i forhold til at kunne sikre de unge den indsats, de åbenlyst har behov for.

Hvad skal der til for at nå målene?

For at realisere målet om at nedbringe andelen af udsatte unge, som på et tidspunkt i deres liv modtager en fældende strafferetlig afgørelse, er der åbenlyst behov for at arbejde med indsatser, der har fokus på den samlede livssituation, fremfor på kriminalitetsadfærden isoleret. Det er ikke overraskende, at udsatte unge i højere grad end andre unge begår kriminalitet, og det understreger kun behovet for, at der arbejdes målrettet med forebyggelse og for at sikre, at udsatte børn og unge får den støtte de har behov for. Det kræver indsatser på flere niveauer og Socialpædagogerne anbefaler følgende:

■ Særlig indsats for udsatte børn og unge i skolen

Inklusionstankegangen som præger nutidens folkeskole, indebærer en risiko for, at udsatte børn og unge ikke får den særlige indsats de har behov for, når lærere skal rumme børn med mange forskellige behov. Dårlige erfaringer med skolegang, gør sig ofte gældende for de unge, som begår kriminalitet, såvel som for udsatte unge i det hele taget. Derfor er der behov for at have særligt fokus på udsatte unge i skolen og yde en særlig indsats for dem, der har behov. Erfaringer fra de interne skoler viser, at unge

i fængslerne ofte ikke kan skrive og regne, ligesom de grundlæggende mangler troen på, at de er i stand til at indgå konstruktivt i et læringsforløb. De interne skoler gør et stort og vigtigt stykke arbejde, men det er nærmest umuligt at rette op på ti års dårlig skolegang. Derfor bør der sættes ind langt tidligere, og udsatte børn og unge bør allerede i folkeskolen tilbydes en særlig indsats, der kan støtte den enkelte i at opnå et godt skoleforløb. Skolen er et af de vigtigste områder i forhold til at forebygge kriminalitet blandt udsatte unge fremadrettet.

■ Gode overgange og stabile forløb for udsatte børn og unge

En stor del af de unge, der begår kriminalitet, har været i kontakt med de sociale myndigheder i løbet af deres barndom, og en del har været anbragt. Næsten halvdelen af de børn, der har været anbragt, oplever et eller flere sammenbrud i løbet af et anbringelsesforløb, og samtidigt oplever mange 15-17-årige, der har været i kontakt med kriminalforsorgen inden de bliver 18 år, at der ikke følges op efter deres 18 års fødselsdag. Det er ikke godt nok, for det betyder, at ustabilitet bliver et vilkår for store dele af målgruppen, som fortsætter gennem ungdommen og ind i voksenlivet. Skal vi løse problemer omkring udsatte unge, der begår kriminalitet, kræver det fokus på at skabe og sikre en stabil livssituation for den enkelte, som kan motivere til at søge alternativer til kriminalitetsmiljøer, og indgå i såvel uddannelse og arbejde. Det kræver koordinerede og helhedsorienterede indsatser, som fx socialpædagogisk støtte til at strukturere hverdagen i et botilbud eller i egen bolig, brobygning til misbrugsbehandling og andre indsatser, vejledning i forhold til uddannelse og arbejde, og hjælp til at skabe overblik over den samlede indsats. Udsatte unge med kriminalitetserfaring er i særlig grad udfordret i overgangen mellem barn og voksen, og derfor skal kommunerne forpligtes til at tilbyde de unge støttende foranstaltninger – også efter de bliver 18 år.

■ Fokus på familie og menneskelige netværk

Undersøgelser viser, at de indsatser, der har en effekt, i høj grad er indsatser, som inddrager den unges sociale miljø, herunder i særdeleshed familien. Igen drejer det sig om en helhedsorienteret indsats, der tager højde for den samlede livssituation. Fremfor en isoleret indsats i forhold til kriminalitetsadfærden på et individuelt niveau, er der behov for mere systemiske tilgange, der arbejder med relationer imellem forældre og børn, samt andet socialt netværk. Det sociale er en motiverende faktor i forhold til at indgå i- og ophøre med kriminalitet, og der er derfor meget at vinde ved at styrke de menneskelige netværk og sociale fællesskaber omkring den unge, som ikke tilskynder til kriminalitet. Der skal i højere grad fokuseres på at skabe positive alternativer til kriminalitetsmiljøer, og det kræver en socialpædagogisk indsats, der kan støtte de unge i at indgå i positive fællesskaber og træffe bedre valg. For at forbedre

livssituationen fremadrettet er gulerod bedre end pisk – det kræver, at der skabes gode alternativer til et liv med kriminalitet.

■ Tidlig og koordinerede indsatser med langsigtede mål

Indsatsens varighed har stor betydning for en positiv målbar effekt. Derfor bør der en gang for alle gøres op med et system, der gør det muligt at idømme unge en strafferetslig afgørelse uden samtidig at tilbyde et koordineret forløb, hvor der følges op efter dommens udløb. Det bør ikke være sådan, at unge mennesker i vores samfund, som vokser op under dårlige betingelser, kan idømmes en straf uden samtidig støtte til at bringe den unge videre i livet og forbedre livssituationen fremadrettet. Sporadiske og fragmenterede forløb er en gennemgående faktor i udsatte unges kriminalitetshistorier, og det er derfor afgørende, at vi gør op med forestillingen om, at kortsigtede indsatser er godt nok, når vi har at gøre med unge, der er udfordret af komplekse og sammensatte problemer. Derfor bør vi fremadrettet arbejde for, at alle udsatte unge, som begår kriminalitet, tilbydes en socialpædagogisk støttefunktion, som er knyttet til den unge, og ikke skiftes ud, når den enkelte overgår fra kriminalforsorgen til en kommunal myndighed. De unge har behov for støtte i det videre forløb og i den forbindelse er socialpædagogisk støtte afgørende.

■ Forbedring af den samlede livssituation

Der skal arbejdes målrettet og fokuseret med at forbedre den samlede livssituation, og ad den vej mindske kriminalitetstilbøjelighed og recidiv. Det kræver en bred vifte af indsatser som fx individuel behandling, støtte og træning af forældre i konstruktiv interaktion, adskillelse af den unge fra miljøer, der tilskynder til kriminel adfærd, fokus på læring og uddannelse, samt koordinering af det videre forløb. Erfaringer viser, at det kriminalitetsforebyggende arbejde grundlæggende drejer sig om at øge de mulige alternativer til kriminalitet, og her løfter socialpædagerne en central og helt afgørende opgave i forhold til at skabe en positiv udvikling for udsatte unge i kriminalitet.

DET SOCIALE 2020-MÅL:

Større effekt af stofmisbrugsbehandlingen og færre narkorelaterede dødsfald

Mål for stofmisbrugsområdet:

Mindst 50 % af de stofmisbrugere, der afslutter et behandlingsforløb for stofmisbrug, skal være stoffri eller opleve reduktion i stofmisbruget.

Antallet af narkorelaterede dødsfald skal reduceres til et niveau på højst 200. Det svarer til en reduktion på 30 %.

FORSKNING OG ERFARINGER

KVANTITATIV FORSKNING:

- Antallet af stofmisbrugere har været stigende over en årrække og på nuværende tidspunkt estimeres det, at der findes omkring 33.000 personer i Danmark, der har et stofmisbrug.
- Antallet af narkotikarelaterede dødsfald er faldet markant fra 285 i 2011 til 210 i 2012. Det skyldes særligt et fald i Region Syddanmark.
- Størstedelen af de narkotikarelaterede dødsfald finder sted i eget hjem.
- Hash er det mest udbredte stof efterfulgt af amfetamin, kokain og ecstasy.
- Knap 16.000 personer er på nuværende tidspunkt i behandling for et stofmisbrug, hvilket er det højeste antal siden registreringens begyndelse.
- Populationen af stofmisbrugere i behandling har forandret sig de senere år, og færre søger behandling for et stofmisbrug af opioider, mens flere søger behandling for hash og centralstimulerende stoffer.
- Nytilgangen til behandling udgøres særligt af de unge, og de misbruger typisk hash. I alt er 79,5 % af de unge mellem 18 og 24 år i behandling for et misbrug af hash som hovedmisbrugsstof.
- Det vurderes, at 31 % af de personer, der har været i behandling for et misbrug, er stoffri eller oplever en reduktion i misbruget ved udskrivningstidspunktet.
- Psykiatriske indlæggelser med stofrelaterede diagnoser optræder hyppigere de senere år.
- Omkring 75 % af stofmisbrugerne har en psykisk lidelse, og denne gruppe profiterer ikke i samme grad af behandlingen for et stofmisbrug, uden samtidig behandling for de psykiske lidelser.
- Ringe udbytte af behandling øger sandsynligheden for tilbagefald, og der er således en sammenhæng mellem behandlingens begrænsede effekt i forhold til personer med dobbeltbelastninger og det store recidiv.
- Hovedparten af borgere med misbrug har tunge sociale problemer i form af manglende bolig, manglende tilknytning til arbejdsmarkedet, manglende uddannelse og brudte familierelationer.

KVALITATIV FORSKNING VISER:

Mennesker, der har et stofmisbrug, har ofte en række samtidige sociale problemer, som medvirker til at skabe manglende trivsel og en belastet livssituation. Derfor er der behov for misbrugsbehandling, der understøtter en udvikling mod at skabe en bedre livssituation for den enkelte.

Det kræver en bred vifte af indsatser, der gør det muligt at tilrettelægge skræddersyede forløb i overensstemmelse med den enkeltes livssituation og individuelle behov, og det kræver forebyggende indsatser, der kan bidrage til, at færre udvikler et misbrug som en del af andre komplekse og sammensatte problemer.

Der foreligger rigelig dokumentation for den positive effekt af målrettede og skræddersyede indsatser. Men variationen i indsatserne betyder samtidigt, at det kan være svært at måle og evidensbasere, hvad der isoleret set virker. God og effektiv misbrugsbehandling drejer sig om et samspil imellem en række faktorer, og fokus bør derfor være på samspillet mellem forskellige indsatser, fremfor at måle isoleret på enkeltindsatser. Som KL udtrykker det: *"udgør misbrugsbehandling en del af klientens liv, men det meste af livet leves uden for behandlingen, hvor mange andre faktorer virker ind på klientens bedringsforløb."* (God social misbrugsbehandling, KL: 2013).

Blandt de væsentlige faktorer, der har betydning for misbrugsbehandling, er netværk, tilknytning til arbejdsmarkedet, tilgængelighed af behandling for fysiske og psykiske sygdomme, adgang til tilfredsstillende boligforhold, samt en række andre forhold.

Der er bred enighed om, at misbrugsbehandling kræver en social, helhedsorienteret og koordineret indsats, der tilbyder en bred vifte af indsatser i overensstemmelse med den enkeltes behov. Indsatsen skal være skræddersyet, målrettet, fleksibel og langsigtet. Stoffrihed eller reduktion i misbruget er ét mål, men der bør samtidigt arbejdes målrettet for at reducere andre sociale, psykiatriske og somatiske problemstillinger, der har betydning for den samlede livssituation, og yder indflydelse på misbruget og øger risikoen for recidiv.

(KL: GOD SOCIAL MISBRUGSBEHANDLING, EN STYRKET MISBRUGSBEHANDLING: 2013. SUNDHEDSSTYRELSEN: NARKOTIKASITUATIONEN I DANMARK 2013)

Ifølge de seneste anbefalinger opnås den bedste effekt, når der tages højde for flere parametre end traditionelt, hvor fokus har været på dage uden misbrug, grad af beskæftigelse og reduktion i kriminalitet. Ifølge KL er følgende fire parametre afgørende for en vellykket behandlingsindsats:

- 1) Reduktion/ophør af rusmiddelbrug.
- 2) Forbedring af indikatorer for livskvalitet (Fysisk og psykisk helbred).
- 3) Forbedring i social funktion (beskæftigelse, familieforhold og andre sociale relationer).
- 4) Reduktion af samfundsmæssig belastning (kriminalitet og spredning af infektionssygdomme).

Misbrugsbehandlingen varetages i dag af kommunerne, i enkelte tilfælde af en region, og involveringen af mange kommunale enheder og aktører skaber behov for en koordineret indsats. Derfor mener KL, at flere personer med misbrug skal i behandling, fastholdes i behandling og holdes ude af misbruget efter endt behandling.

Der skal øget fokus på personer med misbrug og deres psykiske lidelser i forhold til identifikation, udredning og behandling, ligesom kompleksiteten i problemstillingerne og de mangeartede indsatser nødvendiggør en koordinering af indsatsen både internt i kommunen og i forhold til eksterne aktører som fx psykiatrien og egen læge (God social misbrugsbehandling: 2013).

(KILDE: RÅDET FOR SOCIALT UDSATTE, KL, KABS, SUNDHEDSSTYRELSEN)

ERFARINGER FRA PRAKSIS VISER:

I praksis efterlyses der bedre muligheder for at yde en koordineret indsats for det store antal mennesker med behov for samtidige indsatser i forhold til misbrug og psykiatriske problemstillinger. Arbejdet med denne målgruppe er på nuværende tidspunkt udfordret af samarbejdsproblemer forbundet med organiseringen af misbrug og psykiatri i henholdsvis kommunalt og regionalt regi. Derudover mangler der viden om, hvordan misbrug og psykiatri virker sammen og behandles bedst muligt.

Som det ser ud i dag, er der stadig for mange, som falder mellem to stole, når de søger behandling. Ofte sker det, at mennesker med dobbeltbelastninger udelukkes fra psykiatrisk behandling på grund af misbrug, og omvendt fra misbrugsbehandling på grund af psykiatriske problemstillinger.

Der er derfor behov for at forbedre samarbejdet imellem misbrugsbehandling, socialpsykiatri, og behandlingspsykiatri, for at gøre det muligt i praksis at yde en indsats, der imødekommer særlige og samtidige behov blandt personer med dobbeltbelastninger. Kombinationen af misbrug og psykiatriske problemstillinger er som oftest mere sammenvævede end de er afskilte, og mennesker med dobbeltbelastninger har ikke behov for dobbelt behandling, men derimod helhedsorienterede og målrettede indsatser, der tager højde for såvel misbrug som psykiatriske problemstillinger.

I praksis har man over en årrække oplevet en øget tilgang af udsatte unge med misbrugsproblemtikker, som en del af den samlede problemtilstand. Det drejer sig i særdeleshed om unge med et misbrug af hash, der i stigende grad søger behandling. For at imødekomme behovet for denne målgruppe er der behov for særskilte socialpædagogiske støttetilbud for de 18-25-årige med behov for en kombineret indsats i forhold til misbrug og andre sociale problemer.

Metodeudvikling er en væsentlig del af arbejdet med misbrugsbehandling nu og på sigt, men metoder skaber ikke i sig selv misbrugsbehandling af høj kvalitet. Enhver social indsats bør være baseret på gode relationer, og det er netop relationerne, der står i centrum for den socialpædagogiske indsats. Det drejer sig om empati, nærvær og motivationsarbejde med fokus på den enkeltes ressourcer, udfordringer og behov. Det kan være svært at måle effekten af en motiverende samtale eller praktisk støtte til hverdagens gøremål, men uden en langsigtet pædagogisk indsats er det for en stor del personer i behandling ikke muligt at reducere eller bryde med et misbrug. Denne erfaring fra praksis understreger, at det er afgørende, at det socialpædagogiske relationsarbejde til stadighed prioriteres og udvikles i regi af misbrugsbehandling.

Hvad skal der til for at nå målene?

■ Den generelle tidlige og opsporende indsats i vores samfund er afgørende for, at misbrugsproblematikker ikke opstår eller udvikles.

Der er klare indikatorer og kendte vilkår, der fordrer en ekstra opmærksomhed i forhold til tidlig indsats og opsporing. Det anbefales derfor, at blikket forfines og opmærksomheden på risikofaktorer og risikoadfærd skærpes, så der kan sættes kvalificeret ind i tide.

■ Alle, der indgår i et misbrugsbehandlingsforløb, skal have tilbud om efterbehandling og opfølgning.

Efterbehandling og opfølgning skal bidrage til at fastholde stoffrihed eller reduktion af misbruget på den lange bane. I praksis kan det blandt andet bestå i støtte til afklaring af boligsituation, vejledning i forhold til uddannelse og beskæftigelse, bostøtte, samværstilbud og ad hoc samtaler. Rehabilitering skal tænkes som en proces, der kræver støtte i alle faser med forskellige grader af intensitet og i varierende omfang.

■ Der skal foreligge en plan for efterbehandling og opfølgning, før udskrivning fra behandling:

Overgange er sårbare for alle og i særlig grad for mennesker i socialt udsatte positioner. Derfor bør misbrugsbehandling altid tilrettelægges således, at opfølgning og efterbehandling er planlagt forud for udskrivning fra behandling. Det skal medvirke til at skabe overblik over det videre forløb og sikre stadig kontakt til et tilbud, hvor der er støtte at hente. Gode overgange er en væsentlig forudsætning for, at den enkelte motiveres til at indgå i efterbehandling og opfølgning, og et led i at understøtte reduktion eller stoffrihed på længere sigt.

■ Misbrugsbehandling skal tilbyde en bred vifte af indsatser, skræddersyet den enkeltes behov:

Mennesker, der har et misbrug, er ikke en homogen gruppe. Der er tale om mennesker med forskellige typer af misbrug og varierende behov. Derfor skal behandling bestå i en bred vifte af indsatser, der gør det muligt at målrette indsatsen. Der skal tages højde for karakteren af- og intensiteten af misbruget, sociale, psykiatriske og geografiske forhold, og ikke mindst den enkeltes mål med behandling. Tilrettelæggelsen af et forløb bør finde sted i et samarbejde imellem fagligt ansvarlige og vedkommende, der søger behandling. Det skal motivere den enkelte til behandling, og sikre en målrettet indsats tilrettelagt i forhold til individuelle behov.

■ Målrettet forebyggelse, behandling og efterbehandling i alle dele af landet.

Det kræver en bred vifte af indsatser at nedbringe antallet af narkorelaterede dødsfald. Dels kræver det tilgængelig, langsigtet og tålmodig misbrugsbehandling, som forholder sig helhedsorienteret til borgerens livssituation. Dels kræver det et lokalt fokus, der sikrer sociale og sundhedsfaglige indsatser til borgere i alle dele af landet, og dels en opsporende indsats, særligt i landets mindre byer, hvor mange narkorelaterede dødsfald finder sted. Det kræver opkvalificering og øget tilgængelighed til behandling - også i landets ydreområder, og målrettede indsatser for målgrupper med særlige behov, herunder udsatte unge og mennesker med dobbeltbelastninger. De fleste narkorelaterede dødsfald finder sted i eget hjem, og måden at reducere antallet er således at sikre tilgængelige og målrettede tilbud til borgere i alle dele af landet.

■ Stofindtagelsesrum og skadesreducerende tilbud i alle landets større byer.

Stofindtagelsesrum er en væsentlig del af den skadesreducerende indsats for mennesker, der har et misbrug. Dels bidrager de sundhedsfagligt ved at skabe ordentlige og hygiejniske forhold, og dels skaber de mulighed for at få kontakt til en udsat målgruppe. Stofindtagelsesrum kan således være en indgang til andre mere langsigtede indsatser, og har på den måde en væsentlig indirekte betydning i forhold til at nedbringe antallet af narkorelaterede dødsfald, foruden den direkte betydning af tilgængelig social- og sundhedsfaglig støtte i en stofindtagelsessituation.

DET SOCIALE 2020-MÅL:

Psykiatrien

2020-målsætninger for psykiatrien var ikke med i den første udmelding i efteråret 2013 fra socialministeren. Det fremgik dog af materialet, at der på et senere tidspunkt ville blive sat mål for området.

Dette blev opfyldt ved et af elementerne i den nyligt indgåede finansaftale mellem regeringen, Venstre og Det Konservative Folkeparti. For at nå dette mål er der ved finanslovsaftalen 2013 enighed om følgende indsatser:

Mindre tvang i psykiatrien

1. Partnerskaber om tvangsnedbringelse

Der afsættes 50 mio. kr. årligt fra 2014 til at indgå partnerskaber med regionerne med det mål at halvere tvangen i psykiatrien. Midlerne kan blandt andet bruges til initiativer i regionerne om:

- patientinddragelse
- kompetenceudvikling
- udbredelse og implementering af metoder med gode nationale og internationale erfaringer.

2. Bedre fysiske rammer

Der prioriteres derudover 100 mio. kr. i 2014 til byggerier, som kan forbedre de fysiske rammer for derigennem at nedbringe tvang i psykiatrien.

Aftalen betyder, at psykiatrien i Danmark samlet set løftes med 150 mio. kr. i 2014 og 50 mio. kr. årligt varigt herefter. For at sikre opfølgning på de initiativer, der sættes i gang, etableres en task force.

Socialpædagogernes Landsforbund foreslår yderligere to 2020-mål, som skal ses som en konstruktiv og ambitiøs tilføjelse til ovennævnte målsætning:

1. National indsats og kvalificering af indsatsen mod spiseforstyrrelser.

Reduktion af børn og unges genindlæggelser i behandlingspsykiatrien med 30 %.

2. Reduktion af overdødeligheden i psykiatrien (2013 K: 15 år M: 20 år)

Nedbringelse af overdødelighed i psykiatrien til 10 år for kvinder og 15 år for mænd. (Reduktion med 5 år).

STATISTIK, FORSKNING OG ERFARINGER

STATISTIK – UDVIKLING:

Tvang

Målsætningen om at nedbringe brugen af tvang på de psykiatriske afdelinger med 20 % fra 2011 til 2013 holdt ikke. En ny statusrapport fra Danske Regioner viser, at andelen af indlagte patienter, der udsættes for tvang, kun faldt fra 22,7 % i 2011 til 21,8 % i 2012 – altså langt fra at indfri målet.

Spiseforstyrrelser

Spiseforstyrrelser berører flere og flere mennesker i Danmark. Omkring 75.000 danskere lever i dag med en spiseforstyrrelse – heraf 5.000 med anoreksi, 30.000 med bulimi og 40.000 med overspisning. Hvor spiseforstyrrelser traditionelt har sat ind i teenageårene hos piger, rammer de i dag tidligere og i stigende grad også hos drenge og mænd.

Fremtrædende psykiatere på området vurderer, at andelen af genindlæggelser af patienter med spiseforstyrrelser er vokset betragteligt gennem de senere år. Særligt er væksten stor på området for børn og unge, hvor genindlæggelser siden 2007 er vokset med 105 % (Landspatientregisteret, 2012).

Overdødelighed

Personer med sindslidelser dør mellem 13 og 32 år tidligere end personer uden en sindslidelse (kilde: Jones, 2010; Laursen et al., 2010).

Som baseline er der grundlag for at sige, at som gennemsnit dør mennesker med svær psykisk sygdom 15(k)-20(m) år tidligere end andre. Heraf er 60 % betinget af livsstilssygdomme, andet er betinget af hyppigere selvmord, medicinpåvirkninger mv.

FORSKNING OG ERFARING VISER:

Professor og klinisk overlæge ved Psykiatrisk Afdeling på Odense Universitetshospital Bent Nielsen:

"Den største udfordring for psykisk syge borgere i dag er, at vi har fået så fragmenteret et system, hvor der er mange aktører inde over. Det medfører en besværlig kommunikation, og vi forsømmer at se på det hele menneske. For at løse det problem er vi nødt til at samarbejde på tværs af fag og sektorer," siger han.

Jann Sjursen, formand for Rådet for Socialt Udsatte. Han ser to hovedudfordringer i psykiatrien.

"Den første er manglen på ressourcer. Den anden handler om værdier, om at respektere og anerkende den enkelte borger. Man er nødt til at tænke mere helhedsorienteret og tværsektorielt, hvis man skal løse de komplekse problemer, som psykisk syge har," siger han.

(KILDE: KRISTELIGT DAGBLAD 25/1 2013)

Adskillige projekter og initiativer har vist, at målrettede indsatser med høj faglig profil kan adressere problemerne i forhold til tvang, spiseforstyrrelser og overdødelighed (sundhed).

Det viser sig for eksempel, at et systematiseret sundhedstjek kan reducere medicinforbruget med 38 % efter første år, samt opspore ikke opdagede somatiske lidelser (Tangkær). Målrettede indsatser i forhold til tvang kan reducere anvendelsen betydeligt (Autismecenter Storstrøm). Ligeledes er der gode resultater med at stabilisere unge med spiseforstyrrelser og dermed forhindre hyppige genindlæggelser, når tværsektorielle og netværksinddragende indsatser formår at sætte den unge i centrum for indsatsen (Platangården).

Der er en lang række veldokumenterede resultater, der adresserer opfyldelsen af målene.

Hvad skal der til for at nå målene?

PARAMETRE MED EFFEKT:

Det er centralt, at de tre mål på psykiatriområdet alle, på forskellig vis, spiller ind i debatten om sammenhæng og tværsektorielt samarbejde i psykiatrien. Denne problematik er naturlig nok væsentlig, da kompleksiteten i psykiatrien er stor og kommunale og regionale systemer skal spille tæt sammen – der til kommer en række forskellige fagdiscipliner og fagprofessionelle, der indimellem kan skabe samspilsudfordringer.

Netop dette møde af fagdiscipliner og forskelle i udgangspunkt for faglighederne – socialvidenskab og medicinsk/lægevidenskab – er med til at skabe udfordringer, men også muligheder. De to systemer, og videnskabsteoretiske udgangspunkter, bidrager med en bredde og diversitet i handlemulighederne, hvilket skal komme borgerne med psykiatriske udfordringer til gode.

Generelt

- Stædigt fastholde – og udvikle – et samarbejdsperspektiv mellem sektorer.
- Smidigt system, der er formet efter borgere – og ikke omvendt.
- Holdningsændring – EN AF OS-perspektiv – afstigmatisering og opgør med tabuer.

Nedbringelse af tvang

- Udvikling af personalets faglighed, refleksion over egen praksis. Da kompetence- og refleksionsperspektiver er afgørende for udviklingen af tvangsreducerende praksis.
- Fortællingen om alternative muligheder – professionelle, der har andre redskaber i metodekassen.
- Sæt det enkelte menneske i centrum for eget liv og behandling. Mød mennesker med øjenkontakt, med tid, lyst og faglighed.
- Fysisk indretning, mere hjem og mere værdighed.
- Personaleressourcer – diversitet, supplere hinandens fagligheder.
- Metodevalg er afgørende for, hvilken praksis der udvikles.
- Lovændring af sundhedslov og psykiatrilov. Krav om mindsteindgreb, muligvis totalt forbud mod langvarig tvangsanvendelse (over 48 timer).

Spiseforstyrrelser

- Sæt det enkelte menneske i centrum for eget liv og behandling. Mød mennesket, og dennes familie og netværk, med øjenkontakt, med tid, lyst og faglighed.
- Netværksinddragelse.
- Huske hele menneskets situation – ikke kun sygdom – også øvrige vilkår i livet.
- Dagligdagens struktur – fastholdelse af egne livselementer – skole, familie, fritid.

Overdødelighed

- Livsstilsfokus. Motion, kost, alkohol og ryg som værende afgørende elementer for at opnå reduktionen af livstilssygdomme.
- Indføre årlige sundhedstjek, hvor alle sundhedsaktører møder borgeren ved samme bord. For at inddrage borgeren maksimalt i egen situation samt at undgå overmedicinering, styrke den koordinerede sundhedsindsats og afdække ikke adresserede problemer/sygdomme.

DET SOCIALE 2020-MÅL:

Hjemløshed

Antallet af hjemløse i Danmark skal reduceres med mindst 25 % svarende til et niveau på højst 4000 personer

Antallet af borgere, der vender tilbage til et herberg eller et forsorgshjem indenfor det første år efter udskrivning til egen bolig, skal maksimalt udgøre 20 %

FORSKNING OG ERFARINGER

KVANTITATIV FORSKNING:

- Antallet af hjemløse i Danmark er ifølge den nyeste kortlægning fra 2013 opgjort til 5.820 personer.
- Der er sket en stigning på 10 % siden den seneste opgørelse i 2011, og 16 % siden opgørelsen i 2009.
- Antallet af gadesovere er ligeledes steget, og en ud af ti hjemløse overnatter nu på gaden. Over en tredjedel overnatter på herberger, mens andre overnatter midlertidigt hos familie og venner, i udslusningsboliger, i fængsler, på hospitaler eller i telte eller campingvogne.
- Over halvdelen af de hjemløse har været hjemløse i under et halvt år. Der er dermed en fortsat tilgang af borgere, der kommer i en hjemløshedssituation.
- Antallet af hjemløse unge mellem 18 og 24 år er opgjort til 1.138 personer, hvilket er tæt på en fordobling af de 633 personer i 2009. I dag er hver femte hjemløse borger i Danmark mellem 18 og 24 år, mens 3 % er under 18 år.
- Antallet af hjemløse borgere i Københavns omegnskommuner er næsten fordoblet siden 2009 fra 701 til 1.341 personer i 2013.
- Lidt over halvdelen af de hjemløse borgere er hjemmehørende i hovedstadsområdet, mens i alt 1.581 er hjemmehørende i Københavns Kommune.
- Der er sket markante metodiske ændringer i arbejdet med hjemløshed de senere år, og Hjemløsestrategien har udgjort den væsentligste indsats

i den sammenhæng.

- Formålet med Hjemløsestrategien var at nedbringe antallet af hjemløse ved at afprøve nye metoder inspireret af udenlandske erfaringer – den såkaldte Housing First, som har fokus på hurtigst muligt at bringe borgeren tilbage i egen bolig.
- Hjemløsestrategien blev finansieret af 500 millioner, afsat ved et satspuljeforlig tilbage i 2009.
- Strategiperioden løb frem til september 2013, og dokumenterede positive resultater af arbejdet med Housing First.
- Housing First omfatter i alt seks metoder, og den danske model har haft særligt fokus på de tre bostøtte-metoder ICM, ACT og CTI, som sigter mod at stabilisere borgerens boligsituation i kombination med sociale indsatser.
- Evalueringen viser blandede resultater. Det lykkedes i vid udstrækning at bryde med hjemløshed for de borgere, der var omfattet af strategien. Dermed blev det dokumenteret, at kombinationen af en boligløsning og én af de tre bostøtte-metoder, indebærer en høj chance for, at borgeren kommer ud af hjemløshed. Kun én ud af ti var tilbage i hjemløshed ved observationsperiodens afslutning. Samtidigt skete der imidlertid en massiv stigning i antallet af hjemløse i Danmark, og målet om at nedbringe antallet af hjemløse blev således ikke realiseret. Tværtimod steg antallet gennem hele projektperioden.

(KILDE: HJEMLØSESTRATEGIEN: SOCIAL- OG INTEGRATIONSMINISTERIET 2013. HJEMLØSHED I DANMARK: SFI 2013)

KVALITATIV FORSKNING VISER:

Hjemløse borgere kæmper ofte med komplekse og sammensatte problemstillinger, som kræver helhedsorienterede og skræddersyede indsatser for at imødekomme den enkeltes behov. Arbejdet med hjemløshed drejer sig derfor ikke kun om boliger, men kræver samtidigt en kombination af en bred vifte af indsatser, der tager højde for sociale, psykiatriske og/eller somatiske problemstillinger.

Det er nødvendigt at tilpasse indsatsen i forhold til den enkelte hjemløse borger, og indsatsen kan finde sted på væresteder, forsorgshjem, i egen bolig eller et helt andet sted, hvor borgerens behov kan imødekommes. Hjemløse borgere er forskellige ligesom alle andre og har forskellige behov. Derfor kan der med fordel skelnes mellem følgende tre grupper: 1) Kortvarigt hjemløse, 2) Kronisk hjemløse, 3) Episodisk hjemløse – en differentiering som blandt andet SFI er begyndt at operere med, og som med fordel kan indgå i vurderingen af den rette indsats for den enkelte. Nogen har behov for bostøtte et par timer ugentligt i en begrænset periode, mens andre har behov for massiv støtte på en række områder, og muligvis også på længere sigt.

Hjemløsestrategiens mål om at nedbringe antallet af hjemløse blev ikke realiseret, men arbejdet med strategiens metoder viste særdeles positiv effekt. Dermed er der nu evidens for, at kombinationen af en boligløsning og social bostøtte i varierende omfang og intensitet, med meget stor sandsynlighed kan bringe hjemløse borgere ud af hjemløshed. Altså er det i de fleste tilfælde (ni ud af ti) muligt at bryde med hjemløshed, når borgeren får den nødvendige støtte til at forbedre den samlede livssituation.

Samtidigt er der fortsat en del udfordringer forbundet med den stadige tilgang og stigning i det samlede antal hjemløse over en årrække. Det skyldes en række forskellige forhold, blandt andet en del strukturelle faktorer, der påvirker antallet af hjemløse. Generelt er der en tiltagende mangel på boliger med en husleje, der er tilsvarende betalingsevnen blandt hjemløse borgere.

Hovedparten er kontanthjælpsmodtagere, og med udvidelsen af ungedøgningen til nu at omfatte unge op til 30 år, bliver de unge, der i forvejen udgør en stadig større del af den samlede gruppe hjemløse, i stigende grad udsatte. Samtidigt betyder omfattende renoveringer i den almene boligmasse, at boligkvaliteten generelt højnes, hvilket har den negative konsekvens, at huslejen samtidig stiger.

Desuden betyder brugen af fleksibel udlejning i en række boligområder, hvor der for eksempel stilles krav om beskæftigelse til nytillflyttere, at færre boliger er til rådighed for socialt udsatte borgere. Og ikke mindst er den sociale indsats, der er behov for, endnu kun for de få, da det langt fra er alle landets kommuner, der har integreret strategiens metoder eller på anden vis arbejder målrettet med hjemløshed. Der er stor variation i indsatsen for hjemløse borgere på tværs af landets 98 kommuner – nogle tilbyder omfattende programmer, mens der i andre kommuner eksisterer meget få og begrænsede tilbud.

(KORTLÆGNING AF HJEMLØSHED I DANMARK: SFI 2013. EVALUERINGEN AF HJEMLØSESTRATEGIEN: RAMBØLL 2013)

ERFARINGER FRA PRAKSIS VISER:

Socialpædagoger spiller ofte en væsentlig rolle i arbejdet med hjemløshed, dels på landets væresteder og forsorgshjem, og som bostøtte for borgere i egen bolig. Med evalueringen af Hjemløsestrategien foreligger der nu også dokumentation for de positive erfaringer med anvendelsen af tre bostøtte-metoder ICM, ACT og CTI, som ofte i praksis ydes af socialpædagoger.

Det er rigtig godt, at den væsentlige betydning af den sociale indsats for hjemløse borgere nu er dokumenteret, men den sociale indsats er ikke i sig selv nok, så længe en række strukturelle problemer stadig står i vejen for at yde en ordentlig indsats for borgere i en hjemløshedssituation.

Der er behov for boliger, som målgruppen kan betale og kapaciteten skal øges på forsorgshjem og væresteder for at kunne imødekomme komplekse og sammensatte problemer blandt det stigende antal hjemløse, som blandt andre socialpædagoger møder i praksis.

Kort sagt efterlyses bedre rammer for den sociale indsats og øgede muligheder for at tilbyde borgere en boligløsning, de økonomisk er i stand til at fastholde. Desuden er der behov for at øge mulighederne for at variere indsatsen i intensitet og omfang i perioder, hvor borgeren har større eller mindre behov. Det drejer sig om fleksible, målrettede indsatser, der tager højde for borgerens samlede livssituation.

Hvad skal der til for at nå målene?

■ Boliger, der er til at betale – særligt for gruppen af unge hjemløse

Med implementeringen af kontanthjælpsreformen er ungedelsen udvidet til at omfatte unge op til 30 år. Det betyder, at unge, på kontanthjælp mellem 18 og 30 år, skal forsørges af et månedligt beløb på 5.722 kr. uden mulighed for at supplere med anden indtægt. Hvis det stigende antal unge hjemløse skal nedbringes, er det afgørende, at der etableres boliger, der er til at betale. Det gælder gruppen af hjemløse som helhed og i særlig grad de unge hjemløse. Manglen på boliger tilpasset målgruppen er en overordnet strukturel udfordring, som står i vejen for, at regeringens målsætning, om at nedbringe antallet af hjemløse, kan realiseres.

■ Udslusningsboliger, der skal sikre bedre overgange mellem forsorgshjem og egen bolig

I dag vender 31 % af de borgere, som udskrives til egen bolig, tilbage til et forsorgshjem indenfor det første år. Der er derfor behov for at skabe bedre overgange fra en boligsituation til en anden, for at skabe bedre tilknytning til boligen, der kan fastholde borgeren på sigt.

Udslusningsboliger er én måde at gøre det. De kan etableres i direkte forbindelse med landets herberger og forsorgshjem. På den måde opnår medarbejdere i det regi øgede kompetencer i forhold til at imødekomme borgernes behov for en mere omfattende og langvarig indsats, og der kan bygges videre på de relationer, som allerede er grundlagt på forsorgshjemmene.

For gruppen af unge hjemløse er udslusningsboliger særligt afgørende. En stor del unge hjemløse har en børnesag bag sig, misbrugsproblematikker og psykiske lidelser, og har således behov for en særlig indsats for at blive i stand til at klare sig selv i egen bolig.

■ Opgangs-/bofællesskaber med tilknyttet socialpædagogisk støtte

For en del hjemløse borgere er det en for stor udfordring at etablere et liv i en almen bolig. Derfor er der behov for opgangs- og bofællesskaber, samt skæve boliger. Det er ikke alle, der kan tilpasse sig et liv i en almen boligsituation, og for en del borgere opleves det positivt at være i en boligsituation, hvor der er helt eller delvist helle fra gængse krav om uddannelse, arbejde og selvforsørgelse.

De komplekse og sammensatte problemstillinger blandt målgruppen gør, at målsætninger om uddannelse og arbejde ikke altid er realistiske. I de tilfælde bør indsatsen være fokuseret omkring at sikre en boligløsning, der kan bidrage til en forbedring af den samlede livssituation, fremfor at fokusere på uddannelses- og beskæftigelsesrettede aktiviteter.

■ Mere fleksibilitet i den sociale boligstøtte

Borgerens behov varierer over tid, og nogle perioder er bedre end andre. Derfor er det nødvendigt at kunne intensivere eller reducere den sociale boligstøtte i perioder med større eller mindre behov således at borgeren får den nødvendige støtte, når behovet møder sig.

Som det ser ud i dag, kommer hjælpen alt for ofte for sent på grund af langsommelige sagsbehandlingsprocesser, der finder sted langt fra borgeren, og de professionelle som arbejder med borgerne i dagligdagen. Det kan have fatale konsekvenser for borgere, der i forvejen befinder sig i en udsat position, og den manglende fleksibilitet øger risikoen for, at en borger igen bliver hjemløs. Det er derfor nødvendigt fremadrettet at sikre en øget fleksibilitet i indsatsen for denne målgruppe.

■ Forebyggende indsats for unge hjemløse

Realiseringen af målsætningen om at reducere antallet af hjemløse frem mod 2020, kræver et særskilt fokus på indsatsen for de stadigt flere unge hjemløse. Når problemerne grundlægges så tidligt i livet, er der samtidigt en øget risiko for, at de bliver varige.

Derfor skal der sættes ind for at sikre, at unge ikke ender i en hjemløshedssituation, som meget vel kan betyde en stigning i det samlede antal hjemløse på sigt. Der bør derfor etableres særlige tilbud målrettet unge hjemløse, så de unge undgår ophold på varmestuer eller forsorgshjem, som øger risikoen for, at de unges problemer kompliceres eller forværres fx ved udvikling af et misbrug eller andet.

Der skal sættes ind før de unge indfinder sig på varmestuerne, og det kræver en indsats fra den kommunale sagsbehandling og fra socialpædagogiske tilbud, som har kontakt til de unge, samt øgede muligheder for at anvise de unge en boligløsning, de kan betale, og sikre dem samtidig social boligstøtte, efterværn og andre sociale indsatser i overensstemmelse med den unges behov.

■ Forpligtelse af kommunerne til at implementere Hjemløsestrategiens metoder

Hjemløsestrategien har vist, at hjemløshed i de fleste tilfælde kan afhjælpes, men det kræver at de evidensbaserede metoder implementeres i det fremadrettede arbejde med og mod hjemløshed i kommunerne. Det er kommunerne, der møder borgerne i praksis, og det er derfor afgørende, at kommunerne forpligtes til at yde den nødvendige indsats for borgere, der befinder sig i en hjemløshedssituation. Derfor skal kommunerne forpligtes til at implementere de metoder, som evalueringen af hjemløsestrategien har dokumenteret effekten af for 9 ud af 10 borgere.

SOCIALPÆDAGOGERNE

Brolæggerstræde 9
1211 København K
Telefon 72 48 60 00
E-mail sl@sl.dk
www.sl.dk